

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Тони Манасиева,

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност „професор”
по професионално направление 3.4. Социални дейности
(Професионално ориентиране и консултиране, Социална работа със семейства),
обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ бр. 50/15.06.2018 г.

за кандидатурата на единствения участник в конкурса доц. дн **Моника Богданова**

Кандидатът за заемане на академичната длъжност „професор“ доц. дн Моника Богданова заявява своите научни интереси в областите: „професионално ориентиране и кариерно консултиране, подбор на персонал, психоанализа, социална работа с бебета и малки деца“ – в Професионалната автобиография (с. 5), която се разгръща в посочените направления в различна степен. Участието в конкурса за професор по професионално направление 3.4. Социални дейности (Професионално ориентиране и консултиране, Социална работа със семейства¹) е продължение на нейните професионални интереси.

Оценка на резултатите от научно-публикационната дейност:

Представени за целите на конкурса са 52 публикации. От тях на оценка подлежат 18: 3 монографии, от които 1 в съавторство, 1 глава в учебник/ръководство, 1 студия в съавторство, 2 статии в научни списания и 11 статии и доклади в сборници от конференции. Четири от тези публикации са под печат и за тях са представени удостоверения. Не се включват в сегашното становище следните публикации, поради участие с тях в предишни процедури на кандидата или поради други обективни причини и затруднения:

- № 17 – заявена от самия автор в началото ѝ като част от дисертацията за присъждане на НС „доктор на науките“, както и № 18 – авторефератът на тази дисертация;
- № 2, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 35, 36, 37, 38 – включени в списъка на публикациите по темата на дисертацията за присъждане на НС „доктор на педагогическите науки“ (видно от №18, с. 49-50);
- № 15 – по същата причина и с пояснението, че в списъка с публикации е заявен като „второ ред. издание“, но на самия учебник само „второ издание“, а и обстоянният му преглед показва някои незначителни технически корекции, без съществена съдържателна разлика;
- №22 – статия в бюлетин, представяща резултати от публикувани изследвания в материали по конкурса за заемане на длъжност „доцент“;
- № 31 и 33 – твърде малък обем (около 2 стр.);

¹а не „Социална работа с деца и семейства“, както е в четири от представените документи – списъците с публикациите, авторската справка за приноския характер и тази от Националната библиотека - № 7а, 7б, 8 и 9

- № 34 – в процедура по рецензиране;
- № 9, 13, 47, 48, 49 – без декларация за съавторство от другите автори или разделителна информация за представителността им в публикацията.
- № 7 – с неясен статут: заявено като книга/ръководство, но без заглавие и библиографска информация в приложените материали (само в списъка с публикации) и в обем от 11 стр. в Word-формат, от които 8 на кандидата. Тъй като обаче те са и в публикация №1, се явяват част от нейния коментар.

При публикации № 14, 35, 36, 37, 38, 41, 44 – информация за източника, в който са отпечатани, има в списъка с публикации на кандидата, не и в приложените копия на самите публикации, за удостоверяване на тяхната представителност. Въпреки това формално затруднение, в становището се коментира съдържанието на тези от тях, които са относими към настоящия конкурс (14, 41, 44).

Публикационната активност на доц. дн М. Богданова след последно придобитата степен/длъжност² - НС „доктор на науките“ (2015–2018 г.) в профила на настоящия конкурс отразява съответната ангажираност в двете основни направления:

1. Професионално ориентиране и консултиране:
-публикации 1, 16, 51 – по 1 част в книга и в студия и 1 доклад под печат в сборник;
2. Социална работа със семейства – по-скоро проблематика, касаеща семействата:
- публикации 3, 4, 14, 32, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46.

Има приложени публикации и по други тематични направления – 30, 44, 50, 52.

Публикациите, свързани с професионалното ориентиране и консултиране, обект на анализ в становището, са две - №1 и 51; публ. №16 се състои от части от т. 5 в №1.

В „Европейско кариерно образование и национална перспектива“ /1/- представена на с. 5 като книга с „монографичен и учебно-методически характер“, кандидатът е разработил два параграфа и т.10.4.2. „Емпирични верификации“, която всъщност е коментираната по-горе публ. №7 и представя интересно изследване на уменията за академично кариерно планиране на студенти във Факултета по педагогика на СУ през 2011 г. В §5 се представят съвременни политики за кариерно образование, като: идентичните текстове с тези на публикации №19 и 20 от конкурса за НС „дн“ са с кратко допълнение във втората; представени в публ. №18 системи са доразвити с представянето на още 16 държави. При §6 – идентичният текст на също участвалата в този конкурс публ. №21 е доразвит с концепция за Национален ресурсен център за ориентиране. Освен доста намаления така реален нов приносен обем, сериозна бележка към тази публикация е липсата на цитиране на ползваните

² съгл. чл. 114 (1) 3. от Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“

текстове; техните източници са дадени само като информационна препратка към сайтове.

Докладът „**Предприемачеството като възможност за кариерно развитие на младежите със специфични потребности**“ /51/ започва с добре аргументирана постановка на темата за учещите младежи с увреждания, продължава с „концептуалния синергичен модел на ПОК“, познат от докторската дисертация по последното придобитата степен на кандидата (с. 3-5 = с. 11-14 автореферат), и с неясен преход за две системи в две държави се преминава към конкретния въпрос за предприемачеството като явление и идея, за да завърши с дизайна на изследване сред студенти с увреждания, изводи и препоръки – с коректното уточнение на автора, че „тук са представени основните акценти“, което обяснява поне в тази част впечатлението за схематичност на статията.

Публикациите, свързани с проблеми на семейството, предполагащи социална работа с него, съдържат интересни постановки, но преобладаващо в психоанализата, „психоаналитичните интерпретации и подходи“ и психотерапията, медицината. Това многократно е подчертавано както в текстовете, така и в представянията на публикациите и техния автор, вкл. на доста места единствено като психоаналитик.

В монографията „**Посрещане на новороденото през думите и в Света. Перинаталност и психоанализа**“ /3/ се разглеждат: семейна обредност, родови традиции, поверия; вътреутробно развитие на бебето и взаимовръзки с физическото и психическото състояние преди и след раждането – на детето и майката, в настоящето и бъдещето. Дават се примери от различни култури и медицински практики, но и аналогии с животинския свят; от по-стари изследвания; както и детайлни изисквания към грижите на медицинския персонал и родителите, най-вече майката. Особено се акцентира на психическото и физическо стимулиране на растежа и развитието на бебето от зачатието до ранните му месеци, неговото хранене, усещанията и желанията му, преноса на проблемите в тях към поведението; със специфика при преждевременно родените. Проблематиката се представя в контекста на желаната от автора взаимовръзка „между медицината и психоанализата, между родителите и специалистите, между Бебето и средата“, със засилване ролята на „психоаналитично ориентираните специалисти, обучени в полето на ранното детско развитие“ и значимостта на затруднената „идея за обучение и развитие на екипи“ (с. 180).

Монографията „**Бебето, детето и техният език**“ /4/ обхваща следните основни въпроси: майчинството в негови разновидности, езикът на родителите и на бебето и неговото разбиране, както и „образа на тялото“, нарушения в ранна възраст с превес аутизмът. Проблематиката е изцяло в полетата на психоанализата, вкл. отнасяща се за бебета, терапията, педиатрията и особено неонатология, физиология, физиология на нервната дейност, неврология /“невронауки“/, грижите за ранното развитие и възпитание на детето. Анализира се ролята на медицински специалисти, родители, психолози, педагози, детегледачки; подготовката им в тази ранна грижа както за

физическото благополучие, така и за „психичното бебешко здраве“, за „подпомагане на психичното развитие на децата“ (с.393). Акцентира се на дейността в родилни отделения, вкл. с психоаналитик, както и терапевтични практики, чуждестранен опит. Съдържат се интересни постановки, но без препратка към социалната работа, оставайки „в рамките на психоаналитичната парадигма“. Някои части са идентични с такива в публикации по предишни конкурси на кандидата (напр. особено с. 323–367³).

И в двете монографии е представена много информация от различни концепции и изследвания и автори интерпретации. Те са интересни, макар и на места спорни, но констатацията ми по конкурсния предмет е: Факт е, че всяко познание в областта на човекознанието може да се разглежда като полезно за работещите с хора, но тук липсва ясна обвързаност със социалната работа, която дори като термин почти не е спомената.

В останалите публикации (статии и доклади) кандидатът продължава психоаналитичния подход към ранното детско развитие, което е отразено и в заглавията им, като в някои подкрепя също със случаи от собствената си практика или клинични примери на други специалисти:

- в **„Психосоциални аспекти на грижата за преждевременно родените бебета“**, **„Психоанализа с бебета“**, **„Психоанализа с бебета в риск от аутизъм“**, **„Бебето и нагонът“ /14, 42, 43, 45/** се разглеждат въпроси, полезни за „клиничния опит за работа с бебета“ в родилните, неонатологичните и педиатричните отделения; за преживяванията на родителите, симптома, страданието, речта, субектната позиция на бебето, спецификата при преждевременно родените, при тези с „бебешка депресия и анорексия“, за „сътрудничеството със специалистите по здравни грижи“; ранната диагностика на аутизъм. Специално място заемат описанията на клинични случаи и консултирането на родителите от психоаналитик при проблеми в отглеждането на бебето. Засягат се отново теми от двете монографии /№3, 4/, с препокриване в текстове или с доразвиване в специфичен контекст (напр. в №14 се съдържат и от двете монографии, в №42 има части от втората), по-рядко такива от предишни периоди на кандидата (като в №42 – от „Изоставянето...“); представят се и някои нови. Но публ. № 42,43,45 са в съавторство и частично са видими текстовете на кандидата.

- в **„Мултисензорност и синергичност при работта с бебета и деца с церебрална парализа“ /39/** също се търсят „пресечни точки между психоанализата и медицината“ и се представят акценти от теми в монографиите – за преждевременно родените, за храненето и оралното сензорно моторно развитие, за синергията, изобразена в боромеевия възел. Като дял от медицината, педиатрията също е разгледана в синергична връзка с психоанализата в **„Реанимация на психичното в педиатричната практика“ /32/** - тук отново срещаме темата за страданието, за

³ монографии „Нежеланото майчинство...“ с. 160-181, „Изоставянето на деца...“ с. 214 - 228

симптома, за бебето и езика, за нарушенията в ранна детска възраст с акцент аутизма.

Като цяло, прегледът на представените статии и доклади нерядко показва съдържателно съответствие с развити проблеми и текстове в други публикации, със съответен акцент върху отделни тематични моменти.

- **„Социална работа с бебета” /№ 41/** - тази статия всъщност е единствената от всички представени публикации, където има по-ясно заявен опит да се представи „връзката между психоанализата и социалната работа, когато става въпрос за бебета (и малки деца)... между социалната работа, медицината и психоанализата“, която авторът разбира като синергична, но и констатира, че „връзката със социалната работа все още се изобретява“. В контекста на системния подход правилно се представя и се доразвива известното във фамилната социална работа знание за „детето като симптом на семейството“ и за значимостта на взаимовръзката между неговото функциониране и това на „майката и на семейството“ (с. 354 – 356). Това коментирам като особено значимо тук, тъй като в другите 2/3 от доклада се преповтарят текстовете от края на публ. №42 и от № 3 (с. 228–234, 125–129), с една малка, но важна съдържателна корекция в абзац на с. 359 – перифразирано и вече не визиращо изобщо специалиста, а социалния работник.

Четири статии са заявени и в педагогически контекст:

- **„Ранното детско развитие през синергията между педагогика и психоанализа” /40/** - за „ранното детско обучение и обгрижване... развитие и образование в детските ясли“, но и с препратка към училището; с позоваване на идеи на психоаналитици и педагози, представяне на опит в ясли и детски градини в Германия и Франция;

- **„Психоаналитичната педагогика и възпитанието“** и **„Педагогика и психоанализа“ /44, 52/** представят идеи на т. нар. психоаналитична педагогика, като: В първата статия тя е разгледана и с „възпитателната консултация“, представени са виждания на психоаналитици и психотерапевти в този контекст, които имат отношение към родителските подходи и симптоматиката при децата. Втората статия разглежда конкретно педагога „в позицията на консултант“ на родителите, проблемите в практиката му, произтичащи и от традиционни подходи, различието при „психоаналитично формираня учител, възпитател“. То е предшествано от представяне на развитието на „психоаналитичния подход към обучението и преподаването“ и „прилагане идеите на психоанализата в полето на обучението“ (с. 2-3), образованието и възпитанието, представлявани от различни автори.

- **„Бебето и педагогиката“ /50/** не коментирам отделно, тъй като е изцяло съставена от части от монография №4. Подобно е и с **„Бебето като субект в психоанализата“ /46/** - по №3 и №4.

- **„Мултиекипност и синергизъм при работата на учителя с деца и младежи със специфични потребности“ /30/** - за професионализма на учителите и екипността в работата (частично и със семейството и социалните работници), необходимостта от

супервизия, интервизия и развитие, от „личен опит чрез психотерапия и психоанализа“. Съдържателният коментар обаче е затруднен поради преобладаващо смесване на текстове от други публикации, вкл. и по предишен конкурс (автореферат на дисертация – с. 13 и 27-29, помагало „Да разберем детето със специфични потребности“- с. 49-50).

Публикационната активност на доц. дн Богданова отразява нейната ангажираност през годините с проблематиката на консултирането и работата с деца и семейства, което е в основата и на преподавателската ѝ, и на другата професионална дейност. Участието ѝ в настоящия конкурс е заявка за продължение на професионално развитие, в което се забелязва нарастващ интерес към въпроси, отнасящи се до ранната детска грижа.

Дейностите на кандидата по профила на конкурса:

Учебно-преподавателска и др. професионална дейност:

Доц. дн Моника Богданова е била преподавател по 1 избираема дисциплина в магистърска програма на Философски факултет на СУ и по 16 дисциплини във Факултета по педагогика на СУ, от които: задължителни 3 в избираеми профили на ОКС „бакалавър“ и 4 в ОКС „магистър“; избираеми 5 в ОКС „бакалавър“ и 4 в ОКС „магистър“; от всички – 4 в екип. Не всички магистърски програми са стартирали в предходни години; в приложените справки има неточности в описанието на б дисциплини⁴, но като цяло доц. дн Богданова има голяма обща учебна натовареност.

Освен като университетски преподавател, доц. Богданова развива професионалния си опит в анализирания период и като директор на Терапевтично-образователен център, както и „обществен възпитател, психотерапевт, консултант, учител, супервизор“ (Професионална автобиография с.2) в Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Има един защитил докторант и двама настоящи – с теми за професионалното ориентиране и консултиране, педагогическото консултиране на родители и социална работа с хора с психични разстройства.

Ръководител е на Кариерния център и член на Учебно-научната лаборатория по експериментална и професионална педагогика „Проф. д-р Петър Нойков“ – към Факултета по педагогика, СУ „Св. Климент Охридски“.

Проектна дейност, участие във форуми, обучения и др.:

За периода 2015 – 2018 г. доц. дн М. Богданова отбелязва участие в:

- 7 проекта - като ръководител на 4 от тях, вкл. 1 международен, а в другите 3 – член на екип, експерт-изследовател и „експерт (учител, супервизор) и психоаналитик“;
- 25 научни и практически форуми – семинари, конференции, фестивали, дискуссионни форуми, летни училища. Към тях се добавя и организацията от нейна

⁴ в Справка за учебната натовареност – дисциплини с поредност 3, 12, 14 и в Професионална автобиография – дисциплина №5 в ОКС „бакалавър“ и в ОКС „магистър“ - №1 и 4 от задължителните и №2 /=14 от Справка/ от избираемите

страна на два от Дните на Франсоаз Долто в България – автор, който присъства преобладаващо в анализите в трудовете на кандидата (заедно с Фройд, Лакан и Уиникот). От форумите и участията в тях с доклади болшинството са в полето на психоанализата, неонатологията и педиатрията; по професионално ориентиране и консултиране не се забелязват. От докладите 16 коректно са отбелязани като непубликувани, 2 от осемте отбелязани в „Професионална автобиография“ като публикувани са всъщност под печат и това е отразено в „Списък с публикации“; имат необходимите удостоверения и единият се включва в настоящото становище (№32).

- обучения/специализации във Франция и Германия – по „лична психоанализа“ и работа с хора в риск в различни звена в системата за грижа за бебета, деца и семейства.

Тези дейности на доц. Богданова се явяват продължение на обширната ѝ ангажираност в аналогични направления в предходните периоди от нейното развитие и същевременно с доразвиване на други като приоритетни.

Бележки и препоръки:

Към посоченото до тук в становището добавям в обобщение:

- Несъответствието при някои представени материали и документи изключително затруднява ориентацията за становището.

- Припокриването на съдържание в публикации също. От тук и възникващият въпрос за реалния обем на нов принос по разглежданите проблеми, особено валиден за професионалното ориентиране и консултиране – оказва се неубедителен за периода след присъдената научна степен за дисертацията по негова проблематика.

- Много съществен е и въпросът за неясно очертаната специфика на приложението на психоаналитичното и медицинското познание в социалната работа със семейства, за връзка на социалните дейности с преобладаващата представена информация от други научни области; от тук респективно въпросът за реалните приноси с фокус „социална работа със семейства“. Въпросите са свързани и с малкия брой ползвани литературни източници в областта на социалните дейности.

- Като цяло, „проблемите на психичното здраве в ранна детска възраст“, на които са посветени голямата част от трудовете на доц. дн Богданова, безспорно са изключително важни, но в контекста на участието им в конкурс с дял *социална работа* със семейства очакването е да са представени не само като „мислени и разбирани през психоаналитичната перспектива“ (по цит. в „Бебето, детето и техният език“, с. 389).

Анализът на представените материали показва несъответствие на очакванията за заемане на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.4. Социални дейности. Съдържанието на публикациите и научните изяви на кандидата насочва към обобщената препоръка, при продължаващ интерес към развитие в този профил да се увеличи представителността на социалната работа и на професионалното ориентиране и консултиране.

В Заключение: въпреки положените усилия от доц. дн Моника Богданова в публикационната и научно-практическа дейност и ангажираността ѝ с проблематиката, по която работи, не подкрепям присъждане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.4. Социални дейности (Професионално ориентиране и консултиране, Социална работа със семейства), обявен от Софийски университет в ДВ бр. 50/15.06.2018 г.

10. 11. 2018 г.
гр. София

.....
доц. д-р Тони Манасиева